

КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ СТУДЕНТІВ ВНЗ

¹ Вінницький національний технічний університет

Анотація

Визначено критерії оцінювання комунікативної компетенції і подано їхню характеристику за окремими показниками. Виділено рівні міжкультурної комунікативної компетентності студентів.

Ключові слова: оцінювання, критерії, показники, комунікативна компетентність.

Abstract

The criteria for evaluation of communicative competence are determined and their characteristics according to the individual factors are presented. Levels of multicultural communicative competence of students are sorted out.

Keywords: evaluation, criteria, factors, communicative competence.

Проблема оцінювання сформованості міжкультурної комунікативної компетентності студентів актуальна як для теорії, так і для педагогічної практики. У результаті теоретичного пошуку встановлено, що діагностику сформованості рівнів міжкультурної комунікативної компетентності студентів варто проводити за допомогою критеріїв.

Насамперед потрібно визначити зміст понять «критерії» та «показники». Згідно з визначеннями в енциклопедичних словниках «критерій» (від. гр. κριτήριον) – це ознака, за якою можна судити про щось, мірило для визначення, оцінки предмета чи явища [1, с. 731]; підстава для оцінки або класифікації чогось [2, с. 211]. У педагогічній теорії під поняттям «критерій» розуміють об'єктивну ознаку, за допомогою якої здійснюють порівняльну оцінку досліджуваного явища, ступінь розвитку його в різних обстежених осіб або сукупність таких якостей явища, що відображають його суттєві характеристики і саме тому підлягають оцінці [3, с. 35]. Окремі автори розширюють поняття «критерію» як «кількісної величини, що визначає якісні характеристики процесу або явища». Л. Путляєва, вивчаючи сучасні проблеми професійного навчання, конкретизує значення критерію як «міри оцінювання досліджуваного явища та тих змін, які відбулися в розвитку окремих складових чи особистості в цілому в результаті експериментального навчання та виокремлених педагогічних умов, за яких визначена гіпотеза відповідає чи не відповідає результатам експерименту» [4, с. 37]. Таким чином, у дослідженні розглядаємо *критерії* як матеріалізовану сукупність ознак, що дають підстави зробити висновок про ступінь відповідності професійно-особистісних якостей випускників вимогам професійної діяльності та спрогнозувати рівень їхньої конкурентоспроможності на ринку праці [5, с. 19]. Такий підхід до поняття сутності критерію і його характеристики має місце в працях А. Кузьмінського, Г. Андреева, О. Леонтьєва, Б. Ломова, Д. Ельконіна. Передумови успішної комунікативної взаємодії викладача і студента, визначення концептуальної основи підготовки спеціаліста розглянуто в працях [6; 7; 8].

У результаті досліджень були виділені відповідні критерії сформованості комунікативної культури студентів: стимулюючий, ціннісний, когнітивний, рефлексивний, практичний, результативний.

Стимулюючий критерій описує рівень спрямованості майбутнього фахівця на побудову комунікативно сприятливого робочого середовища, орієнтованість на врахування в майбутній діяльності соціокультурної та комунікативної площин, сукупність мотивів та потреб, які стимулюють студентів до формування та самовиховання високого рівня міжкультурної комунікативної компетенції. Параметричними показниками цього критерію виступають: рівень домагань студентів, просоціальні мотиви, спрямованість на досягнення успіхів у професійній діяльності та міжособистісному спілкуванні.

Ціннісний критерій охоплює цінності, особисті якості та здібності студентів, які сприяють успішній комунікації як у міжособистісній, так і професійних сферах. Показниками цього критерію вважаємо цінності майбутнього спеціаліста: загальнолюдські – гуманізм, демократичність, законність та ін.; індивідуальні – рівень емпатійності, рівень комунікабельності.

Когнітивний критерій визначає рівень знань студентів про сутність, функції, передумови успішної комунікативної взаємодії, розуміння значущості високого рівня міжкультурної комунікативної компетентності для успішної майбутньої професійної діяльності; вміння визначити комунікативний культурний компонент у процесі професійної підготовки. Показниками сформованості когнітивного критерію є рівень знань студентів про сутність та закономірності міжкультурної комунікації, основні принципи міжособистісного та ділового спілкування, функції комунікативної взаємодії в професійній діяльності. Когнітивний критерій спрямований активізувати пізнавальну діяльність студентів щодо оволодіння навичками спілкування, розуміння мети й завдань комунікації, дозволяє прогнозувати та планувати комунікативну діяльність.

Рефлексивний критерій установлює рівень усвідомлення студентами особливостей сформованості їхньої міжкультурної комунікативної компетентності, рефлексію рівня її сформованості, ступінь усвідомленості її практичної значущості для майбутньої діяльності.

Практичний критерій характеризує вміння та навички, що дозволяють студенту налагоджувати ефективну професійну та міжособистісну комунікативну взаємодію. Зазначений критерій характеризується сукупністю таких показників: активність, рівень професійних умінь і навичок, рівень комунікативних умінь, міжособистісний статус, рівень мовної компетентності.

Результативний критерій визначає рівень самоконтролю та самоаналізу своєї навчальної та професійної діяльності в площині міжкультурної комунікації студентів, здатність до самовиховання. Цей критерій реалізується через низку показників: рівень кваліфікації, рівень успішності в навчанні, сформованість навичок самостійної роботи, прагнення до самопізнання та самовдосконалення. Він визначається такими показниками: свідомістю навчання, свідомістю вибору професії, критичним ставленням до своїх можливостей.

Система представлених критеріїв та показників дозволяє виділити рівні міжкультурної комунікативної компетентності студентів залежно від ступеню та якості їхнього вияву в досліджуваних. Ми розрізняємо їх на трьох рівнях: номінальному, пізнавальному та творчому.

Отже, дослідження системи фахової підготовки студентів вищих навчальних закладів указують на необхідність визначення чітких критеріїв та рівнів із проблеми сформованості їхньої міжкультурної комунікативної компетентності. Загальні підходи до розв'язання визначеної проблеми, з огляду на результати психолого-педагогічних досліджень, спрямовані на аналіз таких критеріїв: стимулюючого, ціннісного, когнітивного, рефлексивного, практичного, результативного. Реалізація окремих показників означених критеріїв під час навчання студентів у вищих навчальних закладах освіти відбувається по-різному, що дозволить виділити рівні сформованості міжкультурної комунікативної компетентності студентів (номінальний, пізнавальний та творчий).

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Вейсман А. Д. Греческо-русский словарь / А. Д. Вейсман. – 5-е изд. – СПб. : Издание автора, 1991. – 1370 с.
2. Новый тлумачний словник української мови / укл. В. Яременко, О. Сліпущко. – К. : Аконт, 1998. – 351 с.
3. Курило В. С. Моделирование системы критериев оценки развития освіти в регионе / В. С. Курило // Педагогіка і психологія. – 1999. – №2. – С.35–39.
4. Пугляева Л. В. Современные психолого-педагогические проблемы профессионального обучения / Л. В. Пугляева. – М., 1990. – 170 с.
5. Вікторова Л. В. Критеріально-рівневий підхід до формування професійно-термінологічної компетентності у фаховій підготовці аграрників / Л. В. Вікторова // Вісник післядипломної освіти : зб. наук праць. – К. : ЛОГОС, 2007. – Вип. 5. – С. 16–27.
6. Азарова Л. Є. Про комунікативну діяльність викладача під час вивчення української мови у вищому навчальному закладі. / Л. Є. Азарова, Л. В. Горчинська // Тези Міжнародної конференції «Функціональний аспект семантики мовних одиниць». – Харків, 1997. С. 19 – 21.
7. Азарова Л. Є. Сучасні технології навчального процесу – концептуальна основа підготовки спеціаліста. / Л. Є. Азарова // Наук. збірник «Шляхи підвищення ефективності підготовки педпрацівників». – Бар, 1998. С. 15 – 19.
8. Азарова Л. Є. Гуманістична спрямованість змісту мовної підготовки в технічному вузі. / Л. Є. Азарова // Матеріали VI Всеукраїнської науково-практ. конф. «Гуманітарна освіта у профільних вищих навч. закладах: Проблеми і перспективи». – К, 2005. – С. 25 – 28.

Азарова Лариса Євстахіївна – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри мовознавства. Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: kmz2427@ukr.net.

Горчинська Людмила Володимирівна – старший викладач кафедри мовознавства, ВНТУ, Вінниця.

Azarova Larysa E. - Doctor of Philology, Professor, Head of Department of Linguistics, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: kmz2427@ukr.net.

Gorchynska Ludmyla V. - Senior Lecturer of Department of Linguistics, VNTU, Vinnytsia.